

LIETUVIŲ LIAUDIES PADAVIMAI

PRATARMĖ

Žmonės visada stengiasi įsiminti ir perduoti jaunesnėms kartoms žinias apie reikšmingus įvykius – įvairias permainas ar katastrofas, sutelktą visuomenės veiklą ar lemtingus jos narių nesutarimus. Savitos įvykių aplinkybės ilgainiui pasimiršta, lieka tik tipiškos; užmarštin nuėjusius veikėjus pakeičia nauji, turintys analogiškų požymių. Taip kolektyvinės atminties saugomas praeities vaizdas tolydžio pritaikomas prie naujo gamtos reiškinių ir istorijos supratimo. Žemės atmintis gerokai pastovesnė: ilgus amžius ji saugo dar ledynų atvilkтус didžiulius akmenis, poledynmečiu susiformavusius ežerus, upes ir daubas, prieš šimtmečius žmonių sukurtus bei apsigynimui pritaikytus piliakalnius, laidojimo paminklus. Tačiau žemės veide regimos tik įvykių pasekmės, o apie tai, kas vyko praeityje, kam naudoti paminklai, spręsti gana sunku.

Iš aplinkos išsiskiriantys gamtos ir istorijos paminklai traukė žmonių dėmesį, skatino aiškinti jų atsiradimo priežastis. Tylioji žemės atmintis palaikė domėjimąsi ir tomis žiniomis, kurios buvo paveldėtos iš protėvių. Žemės reljefo stebėjimų ir panašių į tiesą ar perdėm fantastinių pasakojimų apie praeitį sąveikos rezultatas – liaudies padavimai, netikroviški, bet gebantys įtikinti savo tikrumu, beveik neturintys stilistinių puošmenų, bet vis dėlto poetiški kūriniai.

Dabar sunku pasakyti, kas pirmesnis ir svarbesnis šioje žemės ir žmonių atminties sąjungoje. Aišku viena – liaudies padavimai taip pat kito, prisitaikydami prie permainingo pasaulio ir jo suvokimo. Aplinkos požymius galima aiškinti įvairiai, todėl su tuo pačiu paminklu siejami skirtingi ar net prieštaringi kūriniai. Labai panašių gamtos ir istorijos paminklų esama daugelyje Lietuvos vietovių ar net kitose šalyse. Todėl labai panašiai aiškinama ir daugelio ežerų, kalvų ar piliakalnių kilmė. Šimtus metų vykę atrankos, tobulinimo, dėsningo keitimo ir užmiršimo procesai suformavo nacionalinius ir tarptautinius, nemažuose regionuose išplitusius siužetus. Jie didesnėmis ar mažesnėmis grupėmis pritampa prie konkrečių paminklų, susisieja su savitomis jų išvaizdos detalėmis ir vardais.

Padavimais stengiamasi ne tik įsiklausyti į žemės tylą, bet ir apsaugoti jos veidą nuo žalojimo. Pasakojama apie gyvus ar stiprių būtybių atneštus akmenis ir kartu įtikinėjama jų neskaldyti. Kalbama apie galinčius keliauti bei žmogaus bruožų turinčius ežerus, apie kadaise lenktyniausias upes ir primenama, kad vandenys galingi, kad negalima jų savavališkai tvarkyti ar versti tarnauti. Teigiama, jog piliakalnių viduje esama turtingų dvarų, bažnyčių, lobijų, bet išspėjama, kad šių kalnų negalima kasinėti ar net arti.

Dvejopa padavimų paskirtis – aiškinti paminklų kilmę ir juos saugoti – ypač išryškėja, kai sukaupiama daugiau su ta pačia vietoje susijusių kūrinių. Pateikėjai dažnai vieni kitus papildo, tačiau kaimynų pasakojimuose neretai pastebimi detalių skirtumai, požiūrių nevienodumai. Pateikėjų nuomonė apie padavimų tikroviškumą taip pat prieštaringa.

Šia knyga norima supažindinti skaitytojus su lietuvių padavimais, kiek galima parodyti daugelio veiksmų nulemtą jų gyvavimą tradicijoje. Todėl tekstai sugrupuoti ne pagal siužetus, o pagal tai, su koku paminklu jie susiję. Taip norima atkreipti dėmesį į mūsų ežerų, ypatingų akmenų, piliakalnių grožį ir paslaptį, kviešti bendrauti su jais kaip su gyvomis būtybėmis ir rūpintis jų apsauga. Gal tada pavyks išgirsti balsus – varpų skambėjimą ežero gelmėje ar žirgų prunkštimą kalno viduje, suvokti dabarties ryšį su žemės kaita ir protėvių veikla.

[...]

VILNIUS

1. <...> Milžinas Jokūbas Vilnių statė, o į Kauną pietauti eidavo. Nueidavo, papietaudavo ir vėl laiku grįždavo. Matai, milžinų žingsnis ir už traukinį greitesnis.

2. Kalba, kad tik kepurėmis prinešė tų žemių Vilniuje – Gedimino kalną supylė. [Kas taip sakė?] – Na, pasakojo žmonės seni. Ar tikrai buvę, ar ne, bet pasakojo taip.

3. Vilniuje, ant Gedimino kalno, girdisi, kad gilumoje kažkas alsuoja. Sako, kad ten žmonės ir arkliai užkeikti.

4. Senovėje buvo atkasę Gedimino kalną. Rado duris. Tos durys atsidarė ir ėmė važiuoti vežimai. Daugybė važiavo, o paskutinis išvažiavo senis, pasikinkęs baisią kumelę. Senis paklausė:

– Ar nematėt daugiau važiuojant?

Žmonės išsigando, sako:

– Velniai čia žino!

Kai tik taip pasakė, senis apsisuko ir – atgal į kalną. Paskui jį ir kiti vežimai suvažiavo, kalnas užsidarė. Ir iki šiol to kalno niekas neatkasa.

5. Vilniuje pro Pilies kalną ėjo žmogus. Kada tas buvo, nežinau, bet dar prie karalienės. Na, eina žmogus pro kalną ir mato: kalne atidaryti vartai, ten vaikšto kokie kareiviai. Išėjo pro vartus koks kareivis ir šaukia, moja į save. Anas priėjo prie to kareivio. Kareivis jį prašo, kad jis nupirktų jiems avižų. Duoda arklį atvežimui ir duoda pinigų. Žmogus pirma nenorėjo, bet paskui sutiko. Paėmė pinigų ir arklį ir nuvažiavo pas žydą avižų. Na, pripila jam maišus avižų, tai jis duoda žydui pinigų. Žydas neima, nes nepažįsta jo pinigų. Tai jau nėra ką daryti. Palikęs avižas žydui, važiuoja vėl pilin. Privažiuoja prie pilies – nieko nėra: nei tų vartų, nei nieko. Tai taip ir liko jam tie pinigai, kurių niekas neima, ir arklįs.

6. Vilniuje pro švento Kazimiero kalną (jį dar vadina Pilies kalnu; ten yra pilis ir patranka, kuri šauna dvyliktą [valandą]; tas kalnas nuo vieškelio kaip nutašytas) važiavo vienas žmogelis iš turgaus su neparduotom avižom. Prie to kalno jį patinka koks senelis ir klausia:

– Ką tu čia veži?

– Avižas, – atsakė jam žmogelis, – nepardaviau ir vežuos.

– Na, tai parduok man.

– Gerai, galiu.

Seniukas liepė vežti avižas paskui jį. Privažiuoja prie kalno, atidarė kalne duris geležines, kurių pirma suvis nebuvo matyti, ir liepė nešt vidun ir pilt arkliams loviuosna. Žmogelis pradėjo nešt ir pilt, kur liepta. O raitelių, sako, o raitelių! Arkliai lygiai sustatyti, o ant jų sėdi kareiviai ir miega. Visiems arkliams padėti loviai ir anys iš jų ėda avižas. Taigi ir neša žmogelis avižas. Tik jį senelis pamokė, kad neužkliudytų kareivių. Vis tik nešdamas avižas žmogelis iš netyčių bakstelėjo kojū su maišu.

– Kas – švento Kazimiero diena? Švento Kazimiero diena! – sušuko užkliudytasai kareivis, bet, negavęs jokio atsakymo, vėl užmigo.

Sunešus avižas, senelis užmokėjo pinigų ir, prisakęs, kad kas atsitiko, ką matė, to niekam nepasakotų, liepė važiuoti savo keliu. Žmogeliui išvažiavus, ir vėl užsidarė kalne durys, kaip niekur nieko.

Žmonės kalbėdavo, kad ten miega švento Kazimiero kariuomenė ir laukia, kada ateis ta švento Kazimiero diena, kada jai reikės kelti kariauti už Lietuvą. Kiti sako, kad ta kariuomenė kelsis prieš teismo dieną ir nukariaus visus netikinčius karalius.

7. Vienas žmogus nuvežė į Vilnių parduoti šieną. Atsistojo turguje, ir, priėjęs prie jo, šieną suderėjo

koks žmogus; ir paprašė nuvežti. Nuvežė šieną už miesto ir privežė prie tokio kalno. Kalne vartus atidarė karėms, įvažiavo vidun. Tai ten žirgų pristatyta! Ant žirgų žmonės – kareiviai – sėdi, tiktai miega. Žmogui užmokėjo pinigų.

– Tiktai tu, – sako, – šitų pinigų nerodyk niekam, nes tave areštuos.

Tiktai jam pasakė, kur nunešt, kokion vieton, tai ten jo neareštuos, bet išmainys.

Pasirodė, kad jam užmokėta tais pinigais, kurie ėjo švento Kazimiero laikais.

Ir kai bus Lietuvai rimtas pavojus, tai šventas Kazimieras su savo kariuomene atsikels.

8. Vienas žmogus nuvežė į Vilnių parduoti vežimą šieno (jam netoli buvo Vilnius). Tas buvo seniai seniai, dar valdė pirmieji maskolių karaliai. Na, atsistojo žmogus turguje su šienu, kiek palaukus atėjo kitas žmogus ir suderėjo su juo šieną. Bet sako:

– Man reikės nuvežt šieną už miesto.

– Tai nieko, – sako žmogus, – nuvešiu.

Eina anys abu, o arklys veža šieną. Nuvažiavo už miesto, privažiavo kalną. Kaip prie kalno privažiavo, tai kalnas atsidarė ir anys įvažiavo vidun. Tame kalne viduj daug daug arklių. Arkliai visi klūpi, o ant arklių (ant kiekvieno arklio) vis aukštiekninki vyrai guli.

Kai anas kalnan įėjo, tai visi vyrai pradėjo keltis, bet šitas vyras, kuris pirko šieną, ranka pamojo ir sako:

– Gulėkit gulėkit, dar ne laikas, dar ne laikas!

Visi vyrai sugulė. Šieną iškrovė, jam užmokėjo pinigų. Pinigai buvo ne to meto, bet daug senesni.

– Nebijok dėl šitų pinigų, nors tave už tuos pinigų nuves net pas maskolių karalių. Bet tu nebijok – tau nieko blogo nebus. Pasakyk karaliui, kaip tau atsitiko, ir pasakyk, kad šventas Kazimieras tau davė šituos pinigų. Aš atsikelsiu su savo kariuomene, kai bus reikalas.

9. Vilniaus katedron kiekvieną naktį susirinkdavo kokie žmonės melstis. Būdavo, atsiranda ugnis bažnyčioje, vargonuoja, gieda... Tai girdėdami, žmonės pasaugojo ir pamatė išeinant didelę kariuomenę. Jie pripažino, kad tai buvo švento Kazimiero kariuomenė, nes ji nuėjo prie kalno, kuris yra netoli katedros bažnyčios. [Kariams] priėjus, atsidarė kalno durys, ir jie visi ten suėjo.

Po to žmonės padarė susirinkimą ir nutarė iširti, kas tame kalne yra. Surado urvą ir, pririšę prie virvės žmogų, leido jį kalno urvan. Jam įdėjo vyno, kad galėtų pasisotinti. Leidžia leidžia – girdi žmogelis, kad urvo šonais darda, važiuoja. Toliau urvu beeidamas, žmogelis pamatė seną žmogų. Tas senis priėjo prie žmogelio ir sako:

– Tu neik toliau, nes tau eiti nevalia.

Kai tas taip pasakė, tai žmogelis sukrutino virvę, kad trauktų atgalio; ir ištraukė.

Taip ir liko neištirta švento Kazimiero kariuomenė.

10. Seniau Vilniuje ant Gedimino kalno turgaus dieną išeidavo karalaitė su skrynute aukso. Visus žmones, kurie važiuodavo į turgų, ji prašė, kad paimtų pinigų ir paaukotų švenčiausiai panelei Marijai. Visi bijojo ir nenorėjo imti, bet atsirado vienas žmogus, kuris paėmė gerą saują pinigų. Nuvažiavęs į turgų, jis pinigų pragėrė.

Kitą turgaus dieną vėl išėjo ta karalaitė. Tas žmogus važiuodamas pro šalį pastebėjo karalaitę ir vėl prašė, kad duotų pinigų paaukoti švenčiausiai panelei Marijai. Bet karalaitė pasakė:

– Eik pats pasiimk.

Nieko blogo nemanydamas, žmogus nuėjo pasiimti. Karalaitė tik atvožė [skrynią], tas griebė – karalaitė paleido skrynios viršų ir nukirto jam galvą. Ir daugiau jokia karalaitė nebesirodė ant kalno.

11. Vilniuje, Antakalnyje, prie rusų stovėdavo patranka, o prie jos sargyboje – kareivis. Vieną kartą jam stovint nakčia, jis išgirdo ką čiuksint ir pamatė atlekiantį su medaliais ir gražiai aptaisytą šuniuką. Paskui pamatė ateinant kokią gražią poniją. Priėjus ponija sako kareiviui:

– Nupirk man škaplierius ir, kada vėl stovėsi, aš ateisiu pasiimti.

Bet kareivis sako:

– Neturiu pinigų.

Tada ponias sako:

– Aš tau atnešiu.

Ponia tuojau sugrįžo ir atnešė jam nematyto audeklo rietimą. Kareivis šitą audeklą nunešė į miestą ir pardavęs paėmė tris rublius ar ką. Paėmęs pinigus, nenupirko škaplierių, bet pragėrė. Paskui, kai reikia kitą kartą stovėti sargyboje, jis nuėjo bet apie škaplierius tai ir negalvojo. Nakčia stovint, vėl girdi ką ateinant. Kai priėjo arčiau, jis pamatė, kad toji pati ponias. Tada anas atminė, kad nenupirko škaplierių, bet dabar apie škaplierius [galvoti] ne laikas. Pinigų gal dar ir turėjo, bet buvo užmiršęs. Ponia, priėjus prie jo arti, klausia:

– Ar nupirkai škaplierius?

Kareivis sako:

– Ne.

Tada ponias sako:

– Aš buvau užkeikta šimtui metų. Ir dabar, jei tu būtum nupirkęs man škaplierius, aš būčiau išsigelbėjusi. Bet kai tu man nenupirkai, tai aš ir vėl šimtui metų užkeikta. O jei būčiau išsigelbėjusi, tai mano turtų būtų užtekę man ir tau.

Ponia, šitai pasakiusi, su baisiu triukšmu nuėjo skradžiai žemę.

Toje vietoje ir dabar, sako, yra skylė kaip žmogui įlįsti.

12. Vilniaus miestas pastatytas ant gėlių. Pastatė pamatus, padirbo taip aukštai, surėmė akmenis, na, ir paskelbė, kas nori turėti [pamatus]. Ir atsirado per būrį mergina jauna, kuri turėjo gėlių. Po akmeniu ir atsistojo ta mergina. Akmuo kaip krito – išmušė iš rankos gėlę, bet jos nekliudė.

Ana manė, kad ana pasiaukojusi būtų, kad palaidota būtų. Paskui ji didelius pinigus gavo už tai.

Vilniaus miestas tik ant gėlių pastatytas. Kaip iškasta buvo, paskelbdavo, kas jau pasiaukos, ir atsirasdavo.

VILKPĖDĖ

13. Keliu žemyn nusileidžiant, ant vidurio kalno yra didokas akmuo, turintis ožkų ir vilkų pėdų įspaudimus. Nuo kalno jau nusileidus, yra kaimas, Vilko Pėda vadinamas. Kad aš užklačiau apie to taip dyvino vardo priežastį, tai vienas iš vietinių šeiminių, Pranciškus Lekavičia, nurodydamas man ant savo žemės minėtą akmenį, paaiškino, kad čia ir daugiau tokių akmenų buvo, bet tapo jie suskaldyti ir statyboms sunaudoti.

ŠNIPIŠKIŲ AKMENYS

14. Kartą Šnipiškėse jaunieji nepakvietė į vestuves labai piktos moteriškės. Ji pasakė:

– Kai jie važiuos lauku, kad pavirstų akmenimis.

Taip ir atsitiko. Jaunieji pavirto labai dideliu akmeniu, o svečiai – mažais akmenėliais. Jei kas sušerdavo tiems vestuviniams, sako, iš akmenų kraujas bėgdavo.

TEREŠIŠKIŲ AKMUO

15. Senosiose Terešiškėse yra palei kelią netoli senų kapinių akmuo, apie kurį pas mus pasakoja, kad jis yra tokiu būdu atsiradęs. Nuotaka, važiuodama į jungtuves, nenusilenkė savo tėvui. Tėvas pykdamas sukeikė:

– Kad tu akmeniu stotum!

Taip ir atsitiko: nuotaka su visais savo palydovais pavirto akmeniu.

ŽIŽMA IR GAUJA

16. Žižma ir Gauja išplaukia iš po akmens. Plaukė anos abidvi, plaukė ir pailso. Užėjo naktis ir anos ažumigo. Miegojo miegojo, Žižma viena atsikėlė tykiai ir lobais, lobais ir nuplaukė, o Gaują paliko. Atsibunda Gauja, paiso – jau Žižmos nėra! Tada ana per kalnus, per laukus tiesiai leidosi vyti Žižmos. Vijosi vijosi ir pavijo. Pavijo, dar ir aplenkė.

Todėl vanduo Gaujoje sparčiau teka negu Žižmoje.

KANIAVĖLĖ

17. Čia per mišką ir per laukus bėga nedidelė upelytė, vadinama Kaniavėlė, nuo Kaniavos kaimo; Kaniavos kaime ji prasideda.

Ir ant tos upelytės norėjo pastatyti malūną kažkoks tenai žmogelis. Padarė pylimą ir užtvarą. Ir po kiekvienos nakties sugriauna tą pylimą vanduo. Ir vieną kartą, ir kitą, ir trečią. Ir jam prisisapnavo, kad sako:

– Kaniavėlė panelė tau nemals!

Ir jis nuo to metė jau taisyti malūną, tiktai kad tas pylimas ir dabartės žymus.

18. Kaniavėlės upelę norėjo koks žmogus užlaikyti. Norėjo padaryti malūną. Ir kasė duobes ir pylė ten akmenis, vertė, ir smėlį pylė. Pila, per dieną pila, o rytą ateina – jau vis tiek nieko nėra, vėl išversta! Nesulaikė niekaip vandens. Ten jam prisisapnavo, sako:

– Ar tu užversdyk, ar neužversdyk, vis tiek, – sako, – malūno nepadarysi tenai, neužturėsi vandens!

DŪBA

19. Dūba ežeras buvo. Labai jis buvo didelis. Ten Gribaščios kaimas, Margių kaimas. Upė. Ir kai mišką plukdė, tai įsirėžė gilesnė vaga, ir visas tas ežeras išėjo. Ir dabar tik liko šitos pievos, pelkės ir pievos dabar, šienauja – ir viskas. Mūsų pačių tenai buvo pievos, mes nusipirkę ten pievas ir, šito, kaip tiktai pradėjome šienauti, tai be lentų negalima buvo nešioti. Labai buvo klampios pievos. Bet labai žėlė. O jau dabar daug stipresnės pievos, dabar jau kitokie laikai, viską.

20. Strėžiūnų ežeras buvo vardu Kiaulė. Ežeras iš Strėžiūnų išėjo Dubičiuosna ir apie Dubičius vietą rado. Būtų užliejęs visą miestą, bet sena moteris vardą atspėjo. Pasakė:

– Eik, Kiaule, daiktan!

21. [Pelesos] ežeras apsvirtė jaučiu – jautis baltas ėjo, vanduo ėjo, ežeras ėjo kaip jautis. [Pelesoje] upis liko – uodega liko.

Vienas čia [Pelesoje] stovėjo stovėjo – neatminė jo vardo, [tada] nuėjo Dubičiuosna ir susiturėjo. Žmonės atmindė atmindė [vardą], ir vienas atminė, sako:

– Pelesos ežeras!

Ir anas ten pasiliejo, pasiliko.

22. Prie Pavalakės kaimo dabar yra balos. Tai ten buvo ežeras senų senovėj. Susikelia ir eina ežeras į kitą vietą. Mūsų ežeras sustojo Dubičiuose – jam Dubičiai vardą davė. Kad Pavalakėj žmonės būtų

Pavalakės ežeru pavadinę, nebūtų išėjęs. Bet vadino tik ežeru, ir tiek.
Seniau taip žmonės pasakojo.

MERGOS AKMUO

23. Prie Valkininkų yra akmuo – kaip mergina atrodo. Iš po jo vanduo bėga, stebuklingas vanduo. 1923 metais aš ten buvau. Pasakoja: kai važiavo duktė į jungtuves, motina pasakė, kad ji pavirstų akmeniu. Ji ir pavirto.

24. Važiavo [mergina] į jungtuves, o jos motina neleido už to vyro eit, tekėt. Ir ji labai verkė, ir sako:
– Oi, kad aš pavirsčiau sieru akmenėliu! Na, ji ir pavirto. Kaip privažiavo bažnyčią, ir pavirto. Ir dabar tas akmuo yra, tokis didelis. Ir kaip ji buvo pasirėdžiusi baltais [drabužiais], vyšniniu kasnyku susijuosusi, tai ir kasnykas žymu, ir viskas. Aptvertas tas akmuo. Ir tę kaip nueinam bažnyčion, tai tę klaupi apie akmenį eina. Tas akmuo kaip paminklas. Gal tėvai paminklą pastatė? Klaupi vaikai apeidavo apie tą [akmenį] tris kartus.

25. Norėjo kelią vesti ten, kur akmuo; norėjo iškasti akmenį. Juo giliau kasė, juo akmuo platynėjo. Ir neiškasė. Ir paliko – pravedė kelią toliau.

GLĖBAS

26. Duvo šitame šone Varėnos tokie kloniai ir ten laukai. Tai tas ežeras vieną gražią dieną susijudino ir eina, eina per Merkio upę. Šone žmogus ganė jaučius. Ir vienas jo jautis vadinosi Glėbas. Ir tas žmogus tam savo jaučiui:

– Kur tu, Glėbai, eini?!

Ir tas ežeras toje vietoje apsistojo. Ir šiandien stovi, ir vadinasi Glėbu.

MERKYS

27. Merky ties mumis [Pamerkiu kaimu] turi prigerti [žmogus] kas treči metai. Kas treči: du suėjo, ir trečiais turi [prigerti]. [Taip sakydavo?] – Ir sakydavo. Ne sakydavo, o būdavo! Tik dabar jau kaip persitraukė.

PERLOJA

28. Kadaisė buvo didelis miestas, kuris tęsėsi dvidešimt penkis kilometrus – nuo Kasčiūnų ligi Draspūnų. Ir buvo daug bažnyčių. Dabar dar šonais atranda vėjų išpustytų kaulų ir geleželių.

PAPERLOJYS

29. Vienas žmogus nuėjo meškeriot prie ežero ir žiūri – siūlas iš ežero ir pririštas į žolę. Jis paėmė už galo ir vynioja kamuolaitin. Jau sunkiau, sunkiau. Jau giridi, gieda ežere. Jau jam sunkiau, sunkiau. Jau paskiau kryželiai pasirodė, jau jis nepatraukia.

Tai jis padėjo kamuolėlį ant krašto ir nubėgo atsivest daugiau žmonių. Kad jis būtų pririšęs tą siūlą, o jis tik taip padėjo. Atsivedė daugiau žmonių. Nei ten to kamuolaičio, nei tų kryželių! Kad būt

daugiau buvę, gal būtų ir ištraukę.

ŽIŽMŲ AKMUO

30. Dieveniškėse kadaise važiavo vestuvės ir nustūmė griovin senelį vilkaloką nuo kelio. Šis ir pavertė visus akmenimis.

Ir šiandien dar tie akmenys stovi – kaip žmonės, vežimai ir arkliai.

31. Žižmų sodžiaus lauke yra vienas labai didelis akmuo. Sako: tai buvo duktė, kuri važiavo į jungtuves su bernu. Motina ją prakeikė, tai ir pavirto visos vestuvės akmenimis. Dar neseniai akmenyje buvo žymu akys, nosis, krūtys, arkliai ir t. t.

KAULALIŠKIŲ AKMUO

32. Sako, kaip ženijasi sūnus ar duktė teka, išvažiuoja į jungtuves tėvui nenusilenkusi, tai sako:
– Kad tu, vaikeli, akmeniu užvirštai!

Ir, sako, užviršta.

Čia į Kaulališkes, tai čia nuo Stalgonių, yra akmuo toks didelis. Visi kalbėjo, kad čia yra vestuvės užverstos [akmeniu].

DRUCMINŲ EŽERAS

33. Viena moteriškė nuėjo baltinių skalbti. Kad jau įsikabins kas į baltinius ir traukia į dugną!
– Atstok! – sako.

Neklauso. Kad suriks:

– Kad tu skradžiai žemę!

Tai kad ėmė dugne skambinti! Juo toliau, juo tyliau. Ir nutilo.

Gal ji miestą prakeikė?

GRIKIS

34. Grikučių ežere yra sala – vidury ežero – apaugusi dideliais medžiais. Sako, ten gyveno du broliai žvejai, kasdien riejos kaip šunes ir niekaip negalėjo ežeru pasidalyti. Ir vieną rytą žiūri – išdygusi sala! Ir padalijo ežerą pusiau kaip nukirpta. Sala su medžiais tankiausiai, kad broliai nei pamatyti negalėtų vienas kito.

GERVĖČIŲ AKMENYS

35. Čia, kaip Astravan važiuoji – toks kelias ir tokių akmenų daugel. Seniau buvo du akmenai, tokie didžiuliai gulėjo. Didžiuliai didžiuliai! Tai, sako, jau seniau apvertė jaunuosius. Jaunieji tuokėsi. Ar anie susitiko su kokiu tuo pulku, bet ėmė ir apvertė juos akmenais.

Tai ant vieno akmens jaunosios kasnykai raudoni buvo matyti. Ant kito tai nieko nebuvo.

Tai seniau, kaip važiavo turgun, vis pirmadieniais – vis porijo. Tai, sako: „Jaunieji stovi štai [akmenimis] apversti.“

VELNIO TILTAS

36. Upėn Aluošion primėtyta akmenų. Velnias nešė akmenį kur. Kaip vidurnaktis, gaidys sugiedojo – pametė tą akmenį nenunešęs.

Susirišęs diržu nešė tą akmenį. Dar mes buvom nedideli, regėjom tą akmenį. Kaip į vienkiemius kėlėsi, gal išvežė kur [akmenį].

Ir dabar vadina tą vietą Velnio Tiltu.

37. Čia yra Velnio Tiltas. Ir dabar akmenai guli. O kaip jis nešė, kada tai buvo, aš negaliu pasakyti. Turbūt tiltą kokį statė iš tų akmenų. Negirdėjau nieko pasakojant. Tiktai kaip nueinam prie Aluošios, tai sako: „Čia Velnio Tiltas.“

MOKO LOBAS

38. Mokas – tai buvo valdovas, užmuštas ir palaidotas, o toje vietoje pastatytas akmuo. Ir praminta ta vieta – Moko lobas (klonis toksai).

Ir dabar guli akmuo ten duobėje. kažkas norėjo rasti lobį, nakčia kasė.

39. Mokas – lobas, dirvonas. Ten gulėjo Mokas.

Vienas, atskirai nuo kitų [akmenų]. Prancūzas. Koks vardas! Ten akmuo buvo – žvyras, smėlėta.

MYGNABALIS

40. Buvo čia ežeras didelis Mygnabalis. Ir, sako, Pelegrindoje buvo ragana, tokia boba sena. (Iš to Mygnabalio vanduo mygosi.) Ir upė tokia didelė buvo. Ir jai [raganai] reikėjo eiti į kitą pusę Mygnabalio. Tai ta kuodelį verpė. Tai su tuo kuodeliu užkimšo tą upę, ir tas vanduo nustojo tekėjęs, ir tik tokiu grioviu tekėjo. Ir vanduo nebesimygo. Ir pasiliko tas Mygnabalis tada.

41. Čia buvo labai [didelės] pelkės. Niekas negalėjo pereiti. Upė tokia tekėjo didelė, kaip toji Aluošia, katra per Gervėčius eina.

Vieną kartą buvo karšta diena. Raganos duktė išėjo maudytis ir ana paskendo šitoje upėje. O ragana, šita burtininkė, kaip tik verpė namuose. Išgirdo, kad jos duktė nuskendo, tai jinai metė verpt, nubėgo upėn ir užspaudė kuodeliu. Upė persiskyrė, tai čia atsiliko pelkė.

42. Ant to akmenio buvo taip <...> kaip pėdas, sliedas (kaip pas mus vadina). A-a. Ir tai sakė – ragana įspaudė į jį, kai spaudė, kai akmenį užvertė ant kuodelio. Kaip spaudė, ir žymę paliko.

Žemės atmintis: lietuvių liaudies padavimai, parengė Bronislava Kerbelytė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1999, p. 7–8, 11–25.